

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/18/2006

NADZIEJE I OBAWY ZWIĄZANE Z ROKIEM 2006

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2005 roku

Wzorem lat ubiegłych w styczniu¹ zapytaliśmy Polaków o ich nadzieje i obawy związane z rokiem 2006 w sferze prywatnej i publicznej. Zadaliśmy pytanie otwarte - respondenci samodzielnie formułowali odpowiedzi, które następnie pogrupowaliśmy według klucza znaczeniowego. Dzięki zastosowaniu takich samych kategorii jak w latach poprzednich, możliwe jest porównanie zmian w czasie.

SPRAWY OSOBISTE

Zarówno nadzieje, jak i obawy Polaków koncentrują się wokół trzech spraw: warunków materialnych, pracy i zdrowia. Te trzy kwestie dominowały też w oczekiwaniach na lata 1999-2005, choć ich hierarchia bywała różna.

NADZIEJE

W 2006 roku ponad dwie piąte badanych (42%) liczy na poprawę **warunków materialnych** bądź utrzymanie ich na dotychczasowym poziomie - jest to o 5 punktów procentowych więcej niż rok temu. W wypowiedziach na ten temat często padają określenia takie, jak *podwyższenie stopy życiowej*, *poprawa ekonomiczna*, a czasem wskazywane są konkretne źródła dodatkowych pieniędzy: *podwyżka emerytury*, *lepsze zarobki*. Niektórzy respondenci podkreślają, że choć mają nadzieję na poprawę sytuacji materialnej, raczej w nią nie wierzą: *ładzę się nadzieją na poprawę warunków życia*. Nieznaczna część respondentów poprzez swoje oczekiwania wyraża obawy o przyszłą sytuację materialną - liczą oni jedynie na utrzymanie poziomu życia, na to, *żeby nie zbiednieć*. Niektórzy mówią o poprawie warunków mieszkaniowych: o uzyskaniu kredytu, kupnie mieszkania, remoncie domu.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (188) zrealizowano w dniach 6-9 stycznia 2006 roku na liczącej 1007 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Drugą sferą, z którą Polacy najczęściej wiążą swoje oczekiwania i nadzieje, jest **praca zawodowa** (31%). Na kwestię tę zwracały uwagę głównie osoby, które albo są bez pracy, albo mają w niej kłopoty. Znalezienie lepszej pracy lub zmiana obecnej na zgodną z kwalifikacjami pojawia się w wypowiedziach częściej niż obawy przed jej utratą, co wskazuje na zwiększony optymizm co do własnych szans na rynku pracy. Niektórzy respondenci mówią o działalności gospodarczej albo liczą na poprawę sytuacji firmy lub gospodarstwa rolnego. Nieliczni chcą wyjechać do pracy za granicę; inni chcieliby zakończyć życie zawodowe i przejść na emeryturę. O nadziejach związanych z pracą szczególnie często mówią bezrobotni - w tej grupie jest to kwestia zdecydowanie najczęściej wymieniana (zob. tabele aneksowe).

Zdrowie (14%) to trzecia sfera oczekiwań najczęściej pojawiająca się w wypowiedziach. Respondenci albo mają nadzieję na poprawę stanu zdrowia (własnego lub najbliższych), albo chcą, żeby się przynajmniej nie pogorszyło. Najstarsi badani mówią o tym częściej niż pozostali.

Część ankietowanych (8%) odpowiadając na pytanie o swoje oczekiwania mówi ogólnikowo o **poprawie**: *aby każdy kolejny dzień był lepszy; żeby nie było tak, jak jest; żeby nie było gorzej*. Do tej kategorii zaliczyliśmy też wszystkie odpowiedzi badanych liczących na spokój i stabilizację, a także te, w których mówią o szczęściu.

Choć pytanie dotyczyło osobistego wymiaru oczekiwań, niektórzy respondenci skoncentrowali się na **sprawach kraju lub świata** (6% ogółu). Swoje nadzieje łączyli z takimi zjawiskami, jak: zmiana na lepsze prawa i poprawa sytuacji gospodarczej kraju, odsunięcie Kościoła od władzy, poprawa opieki zdrowotnej, a także sytuacji na rynku pracy.

Dla młodych ludzi szczególnie ważną sferą są sprawy związane ze **studiami lub szkołą**. Oczekiwania takie wyraża 5% ogółu, lecz aż połowa uczniów i studentów. Chcieliby oni np. zaliczyć rok na studiach, zmienić kierunek studiów, ukończyć szkołę. Do tej grupy dołączyliśmy też wypowiedzi zatrudnionych chcących poprawić swoje kwalifikacje, zdobyć nowe umiejętności i wiedzę.

Kolejne miejsca na liście spraw pojawiających się najczęściej zajmują kwestie dotyczące życia rodzinnego. Nadzieje związane z **dziećmi lub wnukami**, takie jak ukończenie przez nich szkoły, poprawa ich bytu, urodzenie zdrowego dziecka, wymienia 3% badanych, a 2% ogółu mówi o **rodzinie**, spokoju w rodzinie, założeniu rodziny (*ożenić się szczęśliwie*).

Różne inne oczekiwania i nadzieje wyraża 4% pytanych. Dotyczą one rozmaitych spraw, np. młodzi mężczyźni chcieliby uniknąć wojska, a starsze osoby chciałyby *przeżyć, doczekać wiosny*.

Żadnych oczekiwań i nadziei nie ma 6% badanych. Ludzie ci niczego dobrego się nie spodziewają, na nic nie liczą. Wraz z wiekiem zwiększa się prawdopodobieństwo, że respondent będzie należał do tej grupy.

Tabela 1

Czego spodziewa się Pan(i) po rozpoczęciu roku, jakie wiąże z nim nadzieje, na co Pan(i) liczy - dla siebie osobiście i swoich najbliższych?	Odsetki respondentów wymieniających sprawy z danego zakresu (według terminów badań)							
	I '99	I '00	I '01	I '02	I '03	I '04	I '05	I '06
ZAKRES SPRAW, KTÓRYCH DOTYCZA WYPOWIEDZI								
Materialne warunki życia	54	51	49	40	35	38	37	42
w tym:								
- poprawa sytuacji finansowej, zarobków	41	41	40	32	30	31	33	37
- utrzymanie obecnego poziomu życia	8	6	5	8	4	4	2	3
- poprawa warunków mieszkaniowych	6	5	3	3	2	2	3	3
Praca	24	25	25	31	38	35	29	31
w tym:								
- znalezienie pracy (przez respondenta lub osoby bliskie)	9	9	11	17	18	15	14	12
- zmiana pracy, awans	5	5	5	5	4	7	5	5
- utrzymanie pracy	6	6	6	6	14	10	9	3
- poprawa kondycji zakładu pracy, gospodarstwa rolnego lub własnej firmy	4	4	3	2	3	2	2	2
- znalezienie pracy za granicą	-	-	-	-	-	-	1	poniżej 1%
Zdrowie - własne lub/i najbliższych	27	15	23	23	19	17	13	14
Stabilizacja, ogólna nadzieja, że „będzie lepiej”, szczęście i pomyślność	11	10	10	14	10	7	7	8
Nadzieje na poprawę sytuacji własnej związane ze sprawami ogólnymi, kraju	3	4	3	2	5	4	10	6
Szkoła lub studia, podwyższenie kwalifikacji	4	4	4	4	5	6	3	5
Nadzieje związane z dziećmi lub wnukami	6	4	4	5	7	8	7	3
Rodzina (zgoda w rodzinie, założenie rodziny), ułożenie życia osobistego	3	3	2	2	2	2	2	2
Niczego się nie spodziewam, na nic nie liczę	8	9	10	8	8	14	15	6
Inne sprawy	4	3	4	2	4	4	4	4
Trudno powiedzieć	2	3	4	3	3	2	4	5
Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ część badanych wymieniała sprawy z kilku dziedzin								

OBAWY

Jeżeli chodzi o obawy w wymiarze osobistym, to do najczęściej wymienianych spraw również należą: warunki materialne, praca i stan zdrowia. Te trzy kwestie od dawna dominują w wypowiedziach badanych, jednak obecnie ich hierarchia jest inna niż w poprzednich latach. Zdrowie i praca to najczęstszy temat obaw, natomiast pogorszenie warunków materialnych jest obecnie rzadziej wymieniane niż w minionym siedmioleciu.

Lęk przed **utrata zdrowia**, chorobami, kłopotami zdrowotnymi odczuwa co trzeci Polak (33%). Niekiedy obawy te wywołane są przez złą sytuację służby zdrowia lub też sytuację materialną: respondenci nie mają pewności, czy będą mieli dostęp do leczenia, czy starczy im pieniędzy na leki. Obawy o stan zdrowia rosną wraz z wiekiem.

Sprawy związane z **pracą** wzbudzają obawy niewiele mniej licznej grupy badanych (30%). Zwykle jest to lęk przed utratą pracy (respondenta lub osób bliskich), bezrobociem, czasem obawy, że respondent nie znajdzie pracy. Część zatrudnionych obawia się pogorszenia sytuacji zakładu pracy lub gospodarstwa rolnego: nieurodzaju, bankructwa firmy itp. Spośród grup zawodowych obawy związane z pracą najczęściej wyrażają robotnicy, osoby zatrudnione w sektorze usług (pracownicy fizyczno-umysłowi), a także pracownicy umysłowi niższego szczebla.

Bieda, pogorszenie sytuacji materialnej, brak środków do życia, brak środków finansowych to lęki 21% respondentów. W tym kontekście wymieniano także wzrost opłat lub podwyżki cen oraz utratę świadczeń. Osoby żyjące w złych warunkach częściej niż pozostali wyrażają takie obawy. W porównaniu z początkiem 2005 roku wyraźnie (o 10 punktów) zmniejszył się odsetek osób obawiających się pogorszenia warunków materialnych. Trzeba jednak pamiętać, że obawa o utratę pracy może również oznaczać podobne lęki, bezrobocie bowiem często łączy się z biedą.

Pozostałe kategorie tematyczne pojawiały się w wypowiedziach znacznie rzadziej. Obawy związane ze **studiami lub szkołą** ma 2% badanych, zwykle najmłodszych. Studenci boją się, że nie skończą studiów, uczniowie natomiast - wyników matury albo że nie dostaną się na odpowiednie studia.

Pogorszenie **sytuacji rodzinnej** lub domowej, rozpad rodziny, obawy o życie osobiste, a także obawy o los, przyszłość, zdrowie **dzieci** pojawiają się tak samo często jak rok temu (po 2%).

Obawy osobiste związane ze **sprawami kraju** wyraża 2% Polaków. Są to takie kwestie, jak: nowe wybory, pogorszenie sytuacji na rynku pracy, pogorszenie sytuacji w służbie zdrowia, załamanie gospodarcze. Tyle samo osób (2%) obawia się **wojny** lub **terroryzmu**. Rzadko pojawia się lęk o **bezpieczeństwo osobiste** (1%), a także strach przed **śmiercią** - własną lub najbliższych (też 1%).

Inne obawy ma 3% respondentów. Są to bardzo różne sprawy, np. epidemia ptasiej grypy, groźba eksmisji, katastrofy, kataklizmy, klęski żywiołowe. Niektórzy (3%) obawiają się, że będzie gorzej, lecz nie precyzują, dlaczego.

Co dziesiąty Polak (10%) nie ma żadnych obaw. Im są lepiej wykształceni i bardziej zadowoleni ze swojej sytuacji materialnej, tym częściej deklarują, że niczego się nie obawiają.

Tabela 2

Czego w rozpoczętym roku najbardziej się Pan(i) obawia w życiu osobistym i sprawach swoich najbliższych?	Odsetki respondentów wymieniających sprawy z danego zakresu (według terminów badań)							
	I '99	I '00	I '01	I '02	I '03	I '04	I '05	I '06
ZAKRES SPRAW, KTÓRYCH DOTYCZA WYPOWIEDZI								
Zdrowie - własne lub/i najbliższych	42	33	35	36	32	30	27	33
Praca	28	31	32	32	42	30	31	30
w tym:								
- obawa przed utratą pracy własnej lub osób bliskich	21	19	21	22	33	25	24	27
- obawa przed bezowocnym poszukiwaniem pracy	3	9	8	7	5	3	5	2
- obawy dotyczące upadku lub pogorszenia sytuacji zakładu pracy, gospodarstwa rolnego lub własnej firmy	2	2	1	1	2	2	2	1
Pogorszenie materialnych warunków życia	31	31	34	27	30	34	31	21
Obawy związane ze studiami lub szkołą	-	-	-	-	-	-	-	2
Obawy o przyszłość dzieci	-	-	-	-	-	4	2	2
Niepowodzenia w życiu osobistym, w rodzinie	9	6	6	5	3	3	2	2
Obawy związane z sytuacją kraju	2	2	2	3	5	3	5	2
Obawy przed wojną, terroryzmem	-	-	-	-	4	1	1	2
Obawy dotyczące bezpieczeństwa osobistego	2	5	3	1	1	2	0	1
Śmierć (własna lub najbliższych)	-	-	-	-	-	-	-	1
Pogorszenie (ogólnie), „że będzie gorzej”	-	-	-	-	-	-	-	3
Niczego się nie obawiam	6	6	5	6	5	9	11	10
Inne sprawy	4	4	2	1	1	4	5	3
Trudno powiedzieć	3	3	5	5	4	4	5	7
Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ część badanych wymieniała sprawy z kilku dziedzin								

SPRAWY PUBLICZNE

Jeśli chodzi o sprawy publiczne, to z roku na rok nadzieje i obawy nieco się zmieniają, bo są uzależnione od bieżącej sytuacji politycznej w kraju i za granicą. Tam, gdzie było to możliwe, wypowiedzi zakwalifikowaliśmy do kategorii takich jak w poprzednich latach, aby można było porównać obecne wyniki i te z lat poprzednich. Ograniczenie bezrobocia i poprawa sytuacji gospodarczej to od pięciu lat najczęściej wymieniane sprawy, co do których respondenci wyrażają nadzieję.

NADZIEJE

Ograniczenie bezrobocia, zwiększenie liczby miejsc pracy, poprawa sytuacji na rynku pracy to oczekiwania jednej czwartej Polaków (25%). Niemal tyle samo osób (24%) ma nadzieję, że poprawi się **sytuacja gospodarcza** - nastąpi wzrost gospodarczy, poprawi się stan finansów państwa. Do tej kategorii zaliczyliśmy też odpowiedzi, w których mowa jest o poprawie sytuacji zakładów pracy.

Kolejną sprawą od dawna często pojawiającą się wśród oczekiwań na rozpoczęty rok jest poprawa **sytuacji materialnej ludności**, warunków życia ludzi (15% ogółu). Czasem wskazywano na konkretne źródła dodatkowych środków: podwyżki zarobków, emerytur, rent, zwiększenie świadczeń społecznych, obniżkę cen, obniżenie podatków.

Na poprawę **sytuacji politycznej** zwróciło uwagę 12% ankietowanych. Podstawowy aspekt tej poprawy to stabilizacja polityczna: mniej konfliktów między partiami, porozumienie w ważnych sprawach dla Polski, respondenci mają nadzieję, że *politycy nie będą się kłócić*. Do tej kategorii zaliczyliśmy też wypowiedzi, w których mówi się ogólnie o stabilizacji w kraju, nie wspominając o polityce.

Dobre rządy, kompetencja w rządzeniu, realizacja obietnic rządu (8%) obecnie wymieniane są znacznie rzadziej niż przed rokiem. Niektórzy wyrażają oczekiwania pod adresem rządu (*żeby obecny rząd myślał o ludziach*), inni liczą na zmianę władzy: upadek gabinetu Kazimierza Marcinkiewicza i przedterminowe wybory.

Sprawy międzynarodowe znajdują się w sferze oczekiwań co dwudziestego respondenta (5%). W wypowiedziach tego rodzaju najczęściej pojawiała się nadzieja na wzrost znaczenia Polski na arenie międzynarodowej, poważne traktowanie naszego kraju: *żeby Polska zaistniała w świecie*. Czasem wiązano te oczekiwania z poprawą polityki zagranicznej. Niektórzy respondenci za istotne uznali stosunki z sąsiadami: z Ukrainą, Rosją,

Niemcami. Wątkiem pojawiającym się w kilku wypowiedziach była sytuacja w Iraku: niektórzy oczekują wycofania stamtąd polskich wojsk, inni liczą na korzyści z udziału w interwencji w tym kraju.

Ograniczenie **korupcji** wymienia o połowę mniej liczna grupa respondentów niż na początku 2005 roku, natomiast o poprawie sytuacji w **służbie zdrowia** mówi dwukrotnie więcej badanych niż przed rokiem. Niewiele osób zwraca uwagę na poprawę **prawa**, praworządność, zmiany w prawodawstwie, w sądownictwie (3%), a także na poprawę **bezpieczeństwa** obywateli, ograniczenie przestępczości, surowe kary dla przestępców (2%).

Tabela 3

Czego spodziewa się Pan(i) po rozpoczęciu roku dla kraju, Polski?	Odsetki respondentów wymieniających sprawy z danego zakresu (według terminów badań)							
	I '99	I '00	I '01	I '02	I '03	I '04	I '05	I '06
ZAKRES SPRAW, KTÓRYCH DOTYCZA WYPOWIEDZI								
Zmniejszenie, likwidacja bezrobocia	11	15	20	32	42	28	22	25
Poprawa sytuacji gospodarczej	17	20	19	31	27	20	21	24
Poprawa sytuacji materialnej społeczeństwa	21	18	13	12	11	8	8	15
Poprawa sytuacji politycznej, spokój, stabilizacja w polityce; także ogólnie: stabilizacja w kraju	25	22	18	14	9	8	11	12
Dobre rządy, poprawa stylu rządzenia, realizacja obietnic przedwyborczych	9	11	10	6	7	7	18	8
Sprawy międzynarodowe: wzrost znaczenia Polski na arenie międzynarodowej, dobre stosunki z sąsiadami i inne	-	-	-	-	4	3	3	5
Walka z korupcją, rozliczenie, osądzenie afer	-	-	-	-	2	3	8	4
Poprawa w opiece zdrowotnej i służbie zdrowia	-	-	-	-	2	3	2	4
Praworządność, poprawa prawa, poprawa pracy sądów	-	-	-	-	-	-	-	3
Poprawa bezpieczeństwa	-	-	-	-	-	-	-	2
Nadzieje związane z członkostwem Polski w UE	4	4	4	3	9	11	2	poniżej 1%
Ogólnie formułowane nadzieje: „żeby było lepiej”, „żeby szło ku lepszemu”	7	7	10	11	5	7	5	6
Brak nadziei bądź obawy: „na nic już nie liczyć”, „nie będzie lepiej”	10	10	6	6	5	10	9	5
Inne sprawy	5	4	7	2	3	3	4	6
Trudno powiedzieć	11	10	11	8	10	9	12	10
Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ część badanych wymieniała sprawy z kilku dziedzin								

W latach 1999-2004 kwestią ważną dla Polaków były sprawy integracji europejskiej. W roku 2004, kiedy Polska przystąpiła do UE, była to trzecia co do ważności sprawa. Obecnie mniej niż 1% respondentów mówi o **nadziejach związanych z członkostwem w UE**.

Część badanych (6%) wymieniła rozmaite inne kwestie. Większość wypowiedzi dotyczyła poprawy sytuacji różnych grup społecznych: ludzi młodych, rolników, najbiedniejszych. Część chciałaby, aby było *więcej równości*.

Na ogólnikowo określone **zmiany na lepsze** (*liczę, że będzie lepiej*) ma nadzieje 6% Polaków. Zbliżona liczebnie grupa respondentów (5%) spodziewa się **pogorszenia sytuacji** bądź też podkreśla **brak nadziei**. Osoby te mówiły na przykład, że *nie widzą możliwości, że będzie lepiej*, czy też że *straciły już nadzieję*. Czasem wymieniały one konkretne negatywne zjawiska: terroryzm, biedę i inne.

OBAWY

W porównaniu z początkiem 2005 roku całkowicie zmieniła się hierarchia obaw, jeżeli chodzi o sprawy publiczne. Przed rokiem najczęściej wymieniano kwestie gospodarcze: pogorszenie sytuacji gospodarczej i wzrost bezrobocia. Obecnie dominuje lęk o jakość rządu, a także obawy związane z kryzysami na arenie międzynarodowej oraz zagrożenie wojną lub atakami terrorystycznymi.

Obawy o **złą jakość rządu** wyraża 15% Polaków, podczas gdy rok temu było to jedynie 6%. Oczywistą przyczyną tego wzrostu są kłopoty rządu i jego niepewna przyszłość, a także obawy co do intencji uczestników rozmów o koalicji. Respondenci zaliczeni do tej grupy obawiają się *walki o stanowiska, gier politycznych*. Z uzyskanych wypowiedzi wynika, że jedni wiążą swoje obawy z możliwymi kłopotami obecnej władzy (np. boją się, *żeby nie usunięto nowego prezydenta i ministra Ziobro, że nowy rząd sobie nie poradzi*), inni lękają się skutków jej poczynań, obawiając się *polityki Kaczyńskiego, skutków działalności PiS*.

Pogorszenie stosunków z zagranicą wzbudza obawy u 12% Polaków, podczas gdy rok temu zaledwie u 3%. W tym kontekście respondenci najczęściej mówili o konflikcie z Rosją, ewentualnie z innymi krajami b. ZSRR: obawiają się polityki Rosji i prezydenta Putina wobec Polski. Obawy te wywołało m.in. czasowe odcięcie dostaw gazu przez Rosję, o czym też ankietowani wspominali.

Ataki terrorystyczne, walka z terroryzmem i wojna wzbudzają obawy 12% respondentów. Z ich wypowiedzi wynika, że przez wojnę rozumieją oni „wojnę z terroryzmem”.

Tabela 4

Czego w rozpoczętym roku najbardziej się Pan(i) obawia w sprawach kraju, Polski?	Odsetki respondentów wymieniających sprawy z danego zakresu (według terminów badań)							
	I '99	I '00	I '01	I '02	I '03	I '04	I '05	I '06
ZAKRES SPRAW, KTÓRYCH DOTYCZA WYPOWIEDZI								
Złe rządy, patologia władzy, niekompetencja rządzących	-	-	-	-	5	4	6	15
w tym								
- kłopoty lub upadek obecnego rządu lub prezydenta	-	-	-	-	-	-	-	5
- negatywne skutki działalności obecnego rządu lub prezydenta	-	-	-	-	-	-	-	2
Pogorszenie stosunków z zagranicą	-	-	-	-	3	4	3	12
w tym:								
- konflikt z Rosją, odcięcie dostaw gazu	-	-	-	-	-	-	-	6
Wojna, walka z terroryzmem, ataki terrorystyczne*	10	15	10	16	12	5	7	12
Pogorszenie sytuacji gospodarczej, także ogólnie „będzie gorzej”	13	11	14	31	18	17	15	11
Destabilizacja polityczna, kłótnie polityczne, brak porozumienia	-	-	-	-	1	2	9	8
Wzrost bezrobocia	8	10	18	18	27	12	11	7
Podwyżki cen i opłat, wzrost inflacji	-	-	-	-	2	9	4	5
Pogorszenie sytuacji materialnej społeczeństwa, wzrost biedy	10	10	7	7	10	9	5	5
Niepokoje społeczne, strajki, konflikty	29	22	18	17	14	11	5	3
Wzrost korupcji, dalszych afer	-	-	-	-	1	3	10	3
Stagnacja, beznadzieja	-	-	-	-	-	-	-	2
Wzrost przestępczości, patologie społeczne	5	8	6	2	4	3	1	1
Katakлизmy, klęski żywiołowe	-	-	-	-	-	1	3	1
Problemy z opieką zdrowotną	-	-	-	-	-	3	1	1
Wyprzedaż kraju obcym, interwencja obcych państw w polską gospodarkę lub politykę	-	-	5	3	3	1	2	1
Negatywne konsekwencje wstąpienia Polski do Unii Europejskiej	4	4	4	2	5	12	0	poniżej 1%
Niczego się nie obawiam, „jakoś to będzie”	4	4	4	2	2	4	5	4
Inne	-	-	-	-	4	4	4	4
Trudno powiedzieć	12	12	15	11	14	13	17	18
<p>Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ część badanych wymieniała sprawy z kilku dziedzin</p> <p>*W latach 2003-2005 ataki terrorystyczne wydzielono jako osobną kategorię. Obawiało się ich: w 2003 roku - 2%, w 2004 - 13%, a w 2005 - 9% respondentów</p>								

Obawy 11% badanych wzbudza groźba kryzysu gospodarczego, **załamania gospodarki**, złe posunięcia gospodarcze. Do tej grupy zaliczyliśmy też wszystkie ogólne stwierdzenia o tym, że *będzie gorzej*.

Konflikty między politykami i partiami, destabilizacja polityczna, brak porozumienia są źródłem lęków dla 8% Polaków. Wypowiedzi na ten temat pojawiały się często w kontekście obaw o przyszłość rządu i w takim przypadku klasyfikowaliśmy je do obu kategorii.

Od początku roku 2004 coraz mniej osób wyraża obawy o **wzrost bezrobocia**. Obecnie sprawa ta niepokoi 7% respondentów. Powolny, lecz systematyczny spadek bezrobocia i wzrost zatrudnienia zapewne obniżyły poziom lęku.

Groźba pogorszenia sytuacji materialnej ludności, **bieda**, a także **podwyżki cen** to kwestie nurtujące stosunkowo niewielkie grupy badanych (po 5%). Obawy o wzrost inflacji muszą dziwić, jeżeli wziąć pod uwagę jej bardzo niski poziom w ostatnich latach. Lęki te to zapewne pozostałość po doświadczeniu hiperinflacji na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia.

W roku 1999 **zamieszki**, rozruchy, konflikty społeczne, strajki były najczęściej wymienianą kategorią obaw. W następnych latach grupa osób spodziewających się destabilizacji sytuacji społecznej wyraźnie malała i obecnie liczy 3% ogółu badanych.

Na **afery, korupcję** zwraca uwagę 3% respondentów. Nieco mniejsze grupy obawiają się **stagnacji**, beznadziei, tego, że *nic się nie zmieni* (2%), pogorszenia **bezpieczeństwa** ludzi (1%), **kataklizmów**, klęsk żywiołowych (1%), a także pogorszenia sytuacji w **służbie zdrowia** (1%), **wyprzedaży gospodarki** obcym, interwencji obcych państw w polską politykę i gospodarkę (1%). Niewiele osób wyraża obawy o takie kwestie, jak: emigracja młodych ludzi, podporządkowanie państwa hierarchii kościelnej, nietolerancja, niesprawiedliwość i inne (łącznie 4%).

Obawy o **negatywne konsekwencje wstąpienia Polski do Unii Europejskiej** w roku 2004 były jedną z najczęściej pojawiających się kategorii odpowiedzi. Po przystąpieniu do UE obawy te znikły niemal całkowicie - obecnie mniej niż 1% Polaków wyraża strach przed Unią Europejską.

Od lat prawie się nie zmieniają nadzieje i obawy związane z życiem osobistym. Polacy liczą przede wszystkim na poprawę sytuacji materialnej, lepszą pracę (bądź na znalezienie zatrudnienia), a także na poprawę bądź utrzymanie stanu zdrowia. Obawiają się natomiast przede wszystkim biedy, bezrobocia i chorób.

Z roku na rok zmieniają się natomiast obawy związane ze sprawami publicznymi. Mniej ludzi niż w poprzednich trzech latach niepokoi się o stan gospodarki i rynku pracy. Wyraźnie wzrosły obawy, jeżeli chodzi o jakość rządów w Polsce, a także o stosunki z zagranicą. Prawdopodobnie spowodowały to wydarzenia ostatnich miesięcy: fiasko rozmów o powołaniu koalicji i brak stabilnego poparcia dla rządu oraz pogorszenie stosunków z Rosją i odcięcie przez Rosję dostaw gazu na Ukrainę.

W latach 1999-2004 znaczące grupy badanych wyrażały zarówno nadzieje, jak i obawy związane z członkostwem Polski w Unii Europejskiej. W roku 2004, kiedy Polska wstąpiła do UE, zarówno nadzieje, jak i obawy wynikające z tego faktu były najczęściej wymieniane. Obecnie członkostwo w Unii nie budzi ani lęków, ani nadziei - jego skutki zostały zapewne zaakceptowane jako oczywiste, więc nie budzą emocji.

Opracował

Michał WENZEL

A N E K S

Tabela 1. Czy może Pan(i) powiedzieć, czego spodziewa się Pan(i) po rozpoczęciu roku, jakie wiąże Pan(i) z nim **nadzieje**, na co Pan(i) liczy dla siebie osobiście i swoich najbliższych?

ZAKRES SPRAW, KTÓRYCH DOTYCZA WYPOWIEDZI

1 - Materialne warunki życia; 2 - Praca; 3 - Szkoła lub studia; 4 - Nadzieje związane z dziećmi lub wnukami; 5 - Rodzina; 6 - Stabilizacja, ogólna nadzieja, że „będzie lepiej”; 7 - Nadzieje na poprawę sytuacji własnej związane ze sprawami ogólnymi, kraju; 8 - Niczego się nie spodziewam, na nic nie liczę

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Liczba osób Ogółem	42	31	5	3	2	8	6	6
Płeć Mężczyźni Kobiety	44 39	30 31	5 5	2 4	3 1	6 9	7 6	6 5
Wiek 18-24 lat 25-34 35-44 45-54 55-64 65 lat i więcej	33 42 54 33 46 41	37 41 33 35 22 14	27 2 2 0 1 0	1 1 3 6 6 4	4 3 2 0 2 3	5 9 11 7 7 8	4 6 5 9 6 6	1 4 2 8 8 10
Miejsce zamieszkania Wieś Miasto do 20 tys. 20-100 tys. 101-500 tys. 501 tys. i więcej mieszk.	41 41 41 44 40	34 29 26 31 30	5 6 5 5 4	2 2 4 4 5	1 1 5 0 6	6 5 10 11 8	5 4 6 9 6	4 5 8 6 7
Wykształcenie Podstawowe Zasadnicze zawodowe Średnie Wyższe	41 45 40 39	24 38 31 28	7 1 6 4	2 3 3 7	2 2 3 4	6 7 9 11	6 5 6 7	5 6 5 8
Grupa społ.-zaw. pracujący Kadra kier., inteligencja Prac. umysł. niż. szczebla Pracownicy fiz.- umysł. Robotnicy wykwalifikowani Robotnicy niewykwalifik. Rolnicy Pracujący na własny rach.	48 45 42 49 54 39 55	23 27 34 32 41 28 24	7 1 1 0 3 0 4	8 6 1 1 3 0 0	4 0 5 2 4 0 3	12 12 10 8 6 4 7	4 8 6 4 6 13 12	7 5 5 4 7 2 4
Bierni zawodowo Renciści Emeryci Uczniowie i studenci Bezrobotni Gospodynie domowe i inni	37 43 26 35 36	13 17 30 67 48	0 0 50 1 4	4 6 1 0 3	3 2 3 1 2	4 9 5 5 12	8 5 3 6 2	9 8 0 5 6
Pracuje w: inst. państw., publicznej spółce właścicieli prywatnych i państwa sekt. pryw. poza rolnict. prywatnym gosp. rolnym	42 56 49 42	31 29 32 30	2 1 3 2	7 3 2 0	3 1 3 0	11 6 10 4	3 7 8 11	6 2 5 0
Dochody na jedną osobę Do 300 zł 301-500 501-900 901-1200 Powyżej 1200 zł	47 49 44 42 47	50 33 29 19 25	5 4 2 2 5	3 4 4 5 9	1 2 3 2 5	4 6 8 12 9	4 3 6 8 12	3 7 7 9 3
Ocena własnych war. mater. Złe Średnie Dobre	45 42 36	37 29 26	3 4 8	3 4 2	2 2 3	6 8 10	6 5 9	9 4 4
Udział w prakt. religijnych Kilka razy w tygodniu Raz w tygodniu 1-2 razy w miesiącu Kilka razy w roku W ogóle nie uczestniczy	45 41 41 40 44	33 30 28 29 39	3 5 3 9 4	2 3 5 2 2	2 2 2 2 2	7 7 9 5 14	4 6 8 7 4	3 6 4 5 8
Poglądy polityczne Lewica Centrum Prawica Trudno powiedzieć	46 43 42 37	25 35 27 32	3 6 5 5	4 3 4 2	1 0 5 2	4 9 10 6	10 6 6 4	9 4 5 7

Tabela 1 (cd.). Czy może Pan(i) powiedzieć, czego spodziewa się Pan(i) po rozpoczęciu roku, jakie wiąże Pan(i) z nim nadzieje, na co Pan(i) liczy **dla siebie osobiście i swoich najbliższych?**
ZAKRES SPRAW, KTÓRYCH DOTYCZA WYPOWIEDZI
9 - Zdrowie; 10 - Inne sprawy

(%)

	9	10	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Liczba osób Ogółem	14	4	5	1004
Płeć				
Mężczyźni	12	4	5	479
Kobiety	15	5	5	525
Wiek				
18-24 lat	3	4	6	153
25-34	12	5	3	177
35-44	7	3	5	172
45-54	13	3	5	186
55-64	19	3	3	139
65 lat i więcej	26	8	7	178
Miejsce zamieszkania				
Wieś	17	5	6	376
Miasto do 20 tys.	11	4	7	124
20-100 tys.	12	3	5	197
101-500 tys.	11	5	2	192
501 tys. i więcej mieszk.	13	3	3	116
Wykształcenie				
Podstawowe	21	5	7	290
Zasadnicze zawodowe	10	3	5	257
Średnie	11	5	4	348
Wyższe	9	3	5	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	11	3	2	56
Prac. umysł. niż. szczebla	14	4	3	103
Pracownicy fiz.- umysł.	12	4	5	75
Robotnicy wykwalifikowani	12	7	5	99
Robotnicy niewykwalifik.	9	5	5	41
Rolnicy	21	5	5	53
Pracujący na własny rach.	7	3	3	28
Bierni zawodowo				
Renciści	13	6	14	98
Emeryci	26	6	5	214
Uczniowie i studenci	5	1	5	76
Bezrobotni	2	2	1	118
Gospodynie domowe i inni	9	0	2	45
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	12	3	3	143
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	15	7	5	84
sekt. pryw. poza rolnict.	9	4	3	173
prywatnym gosp. rolnym	20	6	6	55
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	8	2	3	133
301-500	9	6	6	173
501-900	19	4	4	205
901-1200	17	4	2	84
Powyżej 1200 zł	10	6	0	59
Ocena własnych war. mater.				
Złe	11	5	4	311
Średnie	16	4	6	423
Dobre	13	5	4	270
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	22	11	7	72
Raz w tygodniu	13	3	5	538
1-2 razy w miesiącu	15	6	5	133
Kilka razy w roku	13	5	3	164
W ogóle nie uczestniczy	7	2	7	98
Poglądy polityczne				
Lewica	10	4	3	117
Centrum	14	5	3	286
Prawica	16	4	3	329
Trudno powiedzieć	12	4	9	272

Tabela 2. Czego w rozpoczętym roku **najbardziej się Pan(i) obawia** w życiu osobistym i w sprawach swoich najbliższych?

ZAKRES SPRAW, KTÓRYCH DOTYCZA WYPOWIEDZI

1 - Praca; 2 - Zdrowie; 3 - Materialne warunki życia; 4 - Studia lub szkoła; 5 - Rodzina; 6 - Przyszłość dzieci; 7 - Śmierć; 8 - Bezpieczeństwo osobiste

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Liczba osób Ogółem	30	33	21	2	1	2	1	1
Płeć								
Mężczyźni	28	31	22	2	2	2	2	1
Kobiety	32	35	20	2	1	2	1	1
Wiek								
18-24 lat	41	12	13	12	2	1	0	1
25-34	44	26	14	0	2	1	1	1
35-44	40	33	29	1	2	2	0	0
45-54	29	33	25	0	1	2	2	0
55-64	12	42	32	0	1	3	2	1
65 lat i więcej	12	50	15	0	1	3	3	2
Miejsce zamieszkania								
Wieś	31	33	21	2	1	2	1	1
Miasto do 20 tys.	31	27	20	5	0	0	2	0
20-100 tys.	26	30	21	2	1	2	1	1
101-500 tys.	34	35	21	1	2	3	2	0
501 tys. i więcej mieszk.	27	41	20	2	4	2	1	1
Wykształcenie								
Podstawowe	20	39	19	5	2	2	1	1
Zasadnicze zawodowe	34	28	26	0	2	3	1	1
Średnie	34	31	25	2	1	2	1	1
Wyższe	36	35	2	0	1	1	2	1
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	35	37	8	0	2	2	2	0
Prac. umysł. niż. szczebla	46	29	15	1	1	1	0	1
Pracownicy fiz.- umysł.	48	27	17	0	1	3	2	0
Robotnicy wykwalifikowani	45	25	16	0	4	2	0	1
Robotnicy niewykwalifik.	54	21	18	0	0	3	0	0
Rolnicy	17	49	34	0	0	2	0	0
Pracujący na własny rach.	13	35	24	0	0	0	3	0
Bierni zawodowo								
Renciści	10	36	26	0	1	1	5	0
Emeryci	13	51	22	0	1	4	2	2
Uczniowie i studenci	37	11	14	24	1	0	0	1
Bezrobotni	35	22	30	0	1	1	2	0
Gospodynie domowe i inni	28	28	30	2	5	2	0	4
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	36	35	14	1	1	3	2	1
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	58	23	17	0	3	1	0	1
sekt. pryw. poza rolnict.	44	26	17	0	1	0	1	0
prywatnym gosp. rolnym	23	47	26	1	0	4	0	0
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	39	18	33	2	1	2	1	0
301-500	30	31	28	1	2	3	4	1
501-900	28	47	18	1	1	2	1	1
901-1200	31	41	20	0	0	2	0	1
Powyżej 1200 zł	28	42	7	0	2	0	3	1
Ocena własnych war. mater.								
Złe	30	32	30	1	2	2	2	1
Średnie	31	35	21	2	1	2	1	1
Dobre	29	31	11	3	2	1	2	1
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	28	45	21	1	2	5	4	4
Raz w tygodniu	32	31	21	2	1	2	1	0
1-2 razy w miesiącu	33	35	27	1	2	2	2	1
Kilka razy w roku	22	36	19	2	2	0	1	0
W ogóle nie uczestniczy	28	28	16	3	2	1	1	1
Poglądy polityczne								
Lewica	33	36	17	1	1	3	1	0
Centrum	37	34	22	3	1	2	1	1
Prawica	26	35	22	2	2	3	2	0
Trudno powiedzieć	27	27	20	2	1	0	1	1

Tabela 2 (cd.). Czego w rozpoczętym roku **najbardziej się Pan(i) obawia** w życiu osobistym i w sprawach swoich najbliższych?

ZAKRES SPRAW, KTÓRYCH DOTYCZA WYPowiedzi

9 - Wojna; 10 - Sytuacja w kraju; 11 - Pogorszenie (ogólnie); 12 - Brak obaw; 13 - Inne sprawy

(%)

	9	10	11	12	13	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Liczba osób Ogółem	1	2	3	10	3	8	1005
Płeć							
Mężczyźni	1	3	2	12	3	7	479
Kobiety	2	2	3	8	2	8	526
Wiek							
18-24 lat	1	1	4	14	2	10	154
25-34	1	1	2	13	3	6	177
35-44	1	1	3	10	3	6	171
45-54	1	4	3	8	4	6	186
55-64	3	3	3	10	3	4	139
65 lat i więcej	2	4	2	5	2	13	178
Miejsce zamieszkania							
Wieś	2	2	1	8	2	8	376
Miasto do 20 tys.	0	1	4	9	2	12	125
20-100 tys.	2	4	3	14	2	10	196
101-500 tys.	1	4	3	11	4	3	192
501 tys.i więcej mieszk.	1	0	6	8	4	4	116
Wykształcenie							
Podstawowe	2	2	2	5	1	12	290
Zasadnicze zawodowe	2	4	4	7	4	8	257
Średnie	0	3	2	14	2	5	349
Wyższe	2	0	6	17	7	4	109
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	2	0	5	15	13	0	56
Prac. umysł. niż. szczebla	2	1	4	15	2	6	102
Pracownicy fiz.- umysł.	0	4	0	17	2	8	75
Robotnicy wykwalifikowani	1	5	1	11	1	8	99
Robotnicy niewykwalifik.	0	0	0	11	2	8	41
Rolnicy	0	7	2	0	6	4	53
Pracujący na własny rach.	0	3	10	15	4	7	28
Bierni zawodowo							
Renciści	2	3	6	6	0	15	98
Emeryci	3	3	1	7	3	8	214
Uczniowie i studenci	0	0	4	13	0	7	77
Bezrobotni	1	1	4	9	3	6	118
Gospodynie domowe i inni	3	0	3	7	0	9	45
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	1	2	4	15	5	4	142
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	1	4	0	8	3	6	84
sekt. pryw. poza rolnict.	1	3	4	16	2	7	173
prywatnym gosp. rolnym	0	6	2	0	6	4	55
Dochody na jedną osobę							
Do 300 zł	0	1	3	7	2	7	133
301-500	1	2	3	9	2	9	173
501-900	1	4	1	8	3	5	205
901-1200	0	1	7	10	4	3	83
Powyżej 1200 zł	4	5	2	16	4	0	59
Ocena własnych war. mater.							
Złe	3	1	4	5	2	7	311
Średnie	1	4	2	10	3	8	425
Dobre	1	2	3	16	3	7	269
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	1	6	0	3	3	6	73
Raz w tygodniu	2	2	3	10	2	9	537
1-2 razy w miesiącu	1	2	2	4	5	7	134
Kilka razy w roku	2	3	3	15	3	5	164
W ogóle nie uczestniczy	1	2	6	15	4	8	98
Poglądy polityczne							
Lewica	1	2	2	13	4	4	118
Centrum	2	2	1	8	2	5	285
Prawica	2	3	5	10	3	6	330
Trudno powiedzieć	1	2	3	10	3	14	272